

Рамазан Абдулатипов: «Биз кёлбюз, тек Дагъыстан барыбыз учун бир!»

Арт вакътилерде Дагъыстанда болуп турагъан алышынывланы эс этмейли болмай. Ахтарывлар да гёрсетегени йимик, республика алгъа барывну ёлунда. Бу тербениш Дагъыстанны Башы Рамазан Абдулатиповну гъаракаты булан байлавлу экени ачыкъ. Бугюн биз охувчуларыбызгъа бизин якъны оьсювюне, ругъ-кылыкъ гъалгъа тиеген, бирлешивюбюзню айланасында ва оьзге масъалалагъа байлавлу Дагъыстанны Башы Р.Абдулатипов булангъы лакъырны тергевге беребиз.

– Ассаламу алейкум, Рамазан Гъажимурадович! Заман табып бизин соравларыбызгъа жавап бермеге рази болгъаныгъыз саялы баракалла Сизге! Инг башлап редакцияны атындан Сизин ва бары да ватандашларыбызны етишип гелеген уллу байрамыбыз Уьстюнлюкню Гюню булан къутлайбыз.

– Ва алейкум ассалам! Къутлагъаныгъыз саялы кёл савболугъуз! Уьстюнлюкню Гюню – гертиден де бизин халкъ учун сыйлы гюн, уьлкебиз учун уллу байрам. Дагъыстанлылар оьзлени ата-бабалары давда гёрсетген игитликлери булан да ва тылдагъы загъматны булан да толу кюйде оьктем болмагъа ихтиярлы. Биз оланы алдында телеп битдирип болмасдай борчлубуз ва ветеранларыбыз гъайын этивно ва абурлавлу сезсин учун не де этмеге тарыкъбыз. Ондан къайры, бизин бирдагъы борчубуз – оьсюп гелеген наслуну оьз жанын аямай Ватан учун къан тёлгенлени абурлап оьсдюремек де дюр.

Уллу Ватан даву бары да ортакъчылары, бары да дагъыстанлылары ва Россия ватандашлары Уллу Уьстюнлюкню 70 йыллыгъы булан къутлайман. Бизге барыбызгъа да къатты савлукъ, ругъ якъдан къуват, паракатлыкъ ва агълюлерде яхшылыкъ ёрайман!

– Тарихни лап къыйынлы мюгълетлеринде бизин халкъ бириге эди; жами-

ятыбыз берекетли загъматны айланасында да бир болмагъа бола. Эсибизге гелеген кюйде, гъалиги вакъти болажакъда пачалыгъыбыз бирден-бир оьсюп гетмеге болар йимик заман. Рамазан Гъажимурадович, Сиз нечи ойлаласыз?

– Дагъыстанлылар не заманда да загъматчы халкъ болуп гелген. Мунда ишчи адам, уста даим абур къазанып яшагъан. Бизин якъларда намазны да, загъматны да бир

йимик абуру болгъан. Ва, озокъда, дагъыстанлылары бу яшавун, мердешлерин, маданиятын, динин сакъламакъ – бизин борчубуз. Загъматны айланасында жагъиллени бирикдирмеге де тарыкъ. Жагъиллер – Дагъыстанны гелегеги! Олагъа яшавда ерин табып болмагъа кёмек этмек бизин гъайыбыздан таймас.

Умуми алгъанда буса, ишибизни аслуяны – республиканы артда къалгъанын ёкъ этмек.

» 3

Номерде:

Къарабудагъгентде болгъан ёлугъув

Къуръанны илму далиллери

Байракъ къакъгъан Абдулгъаким

Давну ветеранларына гъюрмет ва разилик билдирив

ДАГЪЫСТАНЫ МУФТИСИ ДАВНУ ВЕТЕРАНЫН УЬСТЮНЛЮКНЮ ГЮНЮ БУЛАН КЪУТЛАДЫ

Май байрамланы алдында Дагъыстанны муфтиси Агъмат гъажи Абдулаев Магъачкъалада яшайгъан Уллу Ватан Давну ветераны Ибрагъимпаша Садыкъов булан ёлугъув оьтгерген.

Ватанны якълавуларына гъюрмет этмек ва Уьстюнлюкню Гюню булан къутламакъ ДР-ны муфтиятында яхшы мердеше айланып бара. Муна бу йыл да Дагъыстанны муфтиси ватандашларын ва бары да россиялылары Уьстюнлюкню юбилеи булан къутлады.

Чай да ичип, исси ва къардашлыкъ гъислерде оьтгерилген ёлугъувда муфтিনি орунбасарлары, оьзге ругъанилер тарихде лап оьжетли даву бары да къыйынлыкъларын сезген Уьстюнлюкню солдатны булан лакъыр эте. Ибрагъимпаша Садыкъов – къужурлу хабарлар айтагъан, давда болгъанлары эсге алагъан, тизив насыгъатлар этип болагъан жагъ тамаза.

– Халкъны разилигин къазанмакъны уллу даражасы бар! – дей Агъмат гъажи. – Сиз дагъыстанлы халкъны оьктемлигисиз. Сиз бизин арада бар

экенге гъакъ юрекден сюнебиз. Эсибиз Аллагъа даву бары да ветеранларына къатты савлукъ ва узакъ оьмюр бергенни тилейбиз. Бу етишип гелген байрам бизин уьлкебизде лап агъамиятлысы, шолай шо энниден сонг да къалажакъ.

Агъмат гъажи гъюрмет этип, ветеранны исси кюйде къолун алгъаны даву игитини юрегине арев тийгени ачыкъ гёрюндю. Ибрагъимпаша Султанович абургъа ва сыйгъа уьйренген буса да, Дагъыстанны ругъани ёлбашчысы булан бу кепде ёлукъмагъа болгъанына

ва ону булан лакъыр этгенине бек сююнген эди ва рази къалды.

Ругъанилени ишин оьр даражада багъалап, ол булай деди:

– Сизге уллу баракалла болсун! Адамланы тюз ёлгъа бакъдырагъаныгъыз саялы кёл савбол болсун сизге. Оьсюп гелеген наслуну ругъ-кылыкъ ёлда тарбиялап бизин сююндюрмей болмай. Дагъыстанны муфтияты янгъыз жагъиллени тогюл, сав жамиятыбызны да тарбиялайгъанын, этилеген шо якъдагъы уллу ишни биз алай арев гёребиз.

» 4

Къарабудагъгент районну имамлары ерли гьакимиятны вакиллери булан ёлукъду

Апрель айны ахырында Къарабудагъгент районну имамлары ерли районну приставларыны башчысы Анвар Магьаматов ва от тюшювню сёндюрювчюлени къуллугъуну башчысы Камалутдин Агъаев булан ёлукъду оьтгерди. Анвар Магьаматов имамлагъа районда яшайгъан алиментлер телемейгенлени сиягъын гёрсетди. Олай да ол ерли халкъ налоглар телевден баш къачырмасын деп, имамлардан таба ваъза-тилев этмекни тиледи.

Гьалиге булай ёлукъулар районда оьтгерилегени бу уьчюнчю гезик. Шолай жыйынларда социал якъдан агъамиятлы масъалалар арагъа салынып ойлалашыла. Имамлар от сёндюрювчюлеге гьар юртгъа гелип, межитлер ва мадрасалар от-ялындан не къайдада сакъаланып болмагъа герекли гьакъда ва аманлыкъ учун алданокъ не йимик чаралар гёрюлмеге тийишли экенни гьакъында оьзлеге айтмакъны ва уьйретмекни тиледи.

Пристав къуллукъну ва от сёндюрювчюлени вакиллери ругъани къуллукъчулар булан бирликде иш гёрмекни уллу пайдасы ва агъамиятлыгъы барны гьакъында ташдырып айтды ва айрыча белгиледи. Ёлукъу ахырында бирче дуа-алгъыш охулду. Бу жыйынны оьтгеривню сиптечиси Къарабудагъгент районну имамы Абдулла гьажи Гьажимоллаев болду.

Муфти районланы ва шагъарланы имамлары булан ёлукъу оьтгерген

Март айны ахырында Дагъыстанны муфтиятында Дагъыстанны муфтиси Агъмат гьажи Абдулаевни ёлбашчылыгъы булан республиканы бары да районланы ва шагъарланы имамлары булан ёлукъу оьтгерилди. Ёлукъуда агъамиятлы масъалаланы уьстюнде сёз юрюлду.

Инг башлап къылыкъланы яхшылашдырыгъа байлавлу иш. «Оьр къылыкълы болмакъ – бизин аслу мурадыбыз», – дей Магъачкъала шагъардагъы авул межитни имамы Магъаммашамил Мирзаев. Ону сёзлерине гёре, йылны башындан тутуп бу якъда уллу иш этилген.

Бу йылны ичинде имамланы оьзге аслу иши – алиментлени телевде халкъ арада этген гьаракаты ды гёрмекли болду. «Рагъмулукъ ва адиллик» деген жамият къурумну башчысы Магъди гьажи Мутаилов ачыкъ этгени йимик, бу якъда да этилген иш аз тююк ва нагъжалар гёрмекли деп айтмагъа ярай.

Етимлени гьакъында айта туруп, Магъди гьажи гьалиге ата-анасыз къалгъан яшланы сиягълары онгарылмагъа

башлагъан ва узакъ къалмай олагъа рагъмулу кёмек этив башланажакъ. Республиканы муфтияты бизин якъдагъы бары да межитлени тергевюнде (ревизия) уллу агъамият бере. Бу тармакъда иш башлангъаны кёп болмай ва аз заманны ичинде бары да межитлени тергеп чыкъмагъа бажарылмай, неге тююк оланы санаву минглер булан бар. Амма муфтиятны ревизионный комиссияны башчысы Магъаммат гьажи Магъамматов айтгъан кюйде, гьалиге республиканы бары да шагъарларындагъы ва уллу юртларындагъы аслу межитлер тазалыкъ, от тюшювден къоруу ва оьзге нормалагъа байлавлу гьакъда тергелип битген.

Бу йыл къылыкъланы яхшылашдырыу Йылы деп билдирилгенге де къармайлы, Дагъыстанны муфтиси айтгъан кюйде, намаз къылыгъа ва секет телевге де ерлерде иш узатылмагъа, ярыкъландырыу ва анлатгъы ишлер токъталмай оьтгерилмеге тарыкъ. Шо гьакъда бу якълагъа жаваплы муфтени кёмекчиси Магъаммат гьажи Мангуев тындырыкълы кюйде анлатгъы берди.

Гележекде чечмеге герекли масъалаланы гьакъында айта туруп, Дагъыстанны муфтиси Агъмат гьажи Абдулаев муфтиятыда фатвалар чыгъарагъан бёлюк болмагъа герекли гьакъында эсгерди.

Сёйлешивню барышында Агъмат гьажи билим алывну темасына да тийди.

Гьалиге онгаралып турагъан къайдагъа гёре 3-4 йыллыкъ гъазирлик дин курслардан сонг охувчулар республикадагъы суюген вузлагъа чыкъмагъа болажакъ. Ругъанилени гьаракаты булан охувчуланы тарыкълы бары да киталар булан таъмин этген, деп къошмагъа ери болур.

Россияны да Сауд Арабстанны да аралыгъы яхшылаша

Артагъы гюнлерде Сауд Арабстанны пачасы Салман бен Абдел Азиз аль Сауд Россияны Президентни Владимир Путин булан телефон сёйлеген болгъан. Сёйлевню сиптечиси сауд якъ болгъан деп билдириле.

Эки де пачалыкъны башчылары гьар тюрю тармакъларда оьзлеге пайда болар йимик терен кюйде къатнамакъны тюз гёрдю ва шо ёлда гьаракат этмеге сёйлешди. Россияны Йеменде болуп турагъан агъвалатларда этген иши, къошуму ва гёрмекли нагъжасы гьалны тюзелтмеге болгъанлыгъын Сауди пача оьр кюйде багъа берди ва уллу кюйде къыйматлады. Эки де

пачалыкъны башчысы бу регионда ва халкъара оьзге масъалаларда да энниден сонг бирче ишлеге сёйлешди. Владимир Путин Сауд Арабстанны пачасын Россиягъа къонакълай гелмеге чакъырды.

Мычыгъыш республикада жинаятчылыкъ аз болгъан

Мычыгъыш республиканы Ич ишлер министерлигинде билдирген кюйде, гьалиге бу республикада жинаятчылыкъны оьлчевю Россияны орта гысабына къарагъанда 5,4 керен аз болгъан. Бу йылны биринчи кварталны гьасиллерин чыгъаргъан сонг булай нагъжа арагъа чыгъа, деп билдире хоншу республикада.

Йылны башындан тутуп мунда 5 боевик ёкъ этилген. Ондан къайры, тюрю-тюрюлю бандит группаланы 33 ортакъчысы тутулгъан. Боевиклер булан байлавлу 37 жинаятчы иш арагъа чыгъарылгъан,

олардан 13-вю уьстюню кюйде ахырына ерли чыкъгъан.

Учредитель
Благотворительный фонд «Путь».
Газета печатается по согласованию и одобрению Духовного управления мусульман Дагестана

Редакционный совет
Председатель редакционного совета муфтий РД
Ахмад-хаджи АБДУЛАЕВ

Главный редактор
Абдул-Азиз МИЧИГИШЕВ

Канонический редактор
Абдулла АДЖИМОЛЛАЕВ

Дизайн, вёрстка
Мухаммад МУСАЕВ
Иса ОМАРОВ

Менеджер
Абдусабир АХМЕДОВ

Газета зарегистрирована Федеральной службой по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций.

Свидетельство о регистрации ПИ № ФС 77-42079 от 24 сентября 2010 г.
Индекс 51325
При перепечатке ссылка обязательна.

Набрано и сверстано на компьютерной базе газеты «Ас-Салам».
Отпечатано в ООО «Дом печати» по адресу: пр-т Акушинского, 20.

Заказ № _____
Сдано в печать 01 мая 2015 г. в 18:15
Тираж 3.000 экз.

Адрес редакции
367015, РД, г. Махачкала, ул. Аскерханова 13а.

Телефоны:
Редакция: (8722) 51-85-22.
Подписка и доставка по г. Махачкале: 914-222.
по Республике Дагестан: 8-988-699-28-24.

E-mail: assalamweb@gmail.com;
www.assalam.ru

Рамазан Абдулатипов: «Биз кѣпбюз, тек Дагъыстан барыбыз учун бир!»

1 « Гележекде Дагъыстан тыш гелеген кѣмексиз яшав къуруп болмагъа тарыкълы ер этилмеге герек. Шо мурагълар булан биз Дагъыстан республиканы оъсювюне бакъдырылгъан алдынлы ишлени, проектлени къабул этгенбиз. Эки йылны ичинде кѣп зат этилген – экономикада, маданиятда, социальный тармакъда, аман сакълавада. Англайгъанлагъа, чыдайгъанлагъа, бизин булан ишлейгенлеге баракалла болсун. Къабул этилген чаралар натижалар гѣрсетмеге башлагъан, тек бизге гъали де кѣп иш этмеге герек болажакъ.

– Рамазан Гъажимурадович, лекцияларыгъызыны бирисинде Сиз гъалиги девюрде «намусгъа байланмагъан» адам арагъа чыкъгъан деп айтгъан эдигиз. Сиз нечик ойлашасыз, бу гъалны алышдырмагъа боламы ва ругъ байлыкъланы тирилтмеге бажарыламы?

– Гъар адам бу дюнъягъа не учун гелген ва къайсы маданиятны авлети деп ойлашып къарамагъа тарыкъ. Гъалиги заман жамият, экономика, сиясат алышынгъанлар, олай да ругъ байлыкълар да бар кююнде къалмагъан. Кѣп зат инсанни айланасындан гъасил бола. Нечакъты суймесек де айланабыз бизге яман якъдан таъсир эте. Шону да оъсюп гелеген наслуну уылгосюнден ачыкъ гѣрмеге болабыз. Ругъ-къылыкъ якъдан тарбиялы болмакъ учун гъарибиз оъсюнден ва оъз агълюсюнден башламагъа тарыкъ.

1 « Жамиятыбызны «савлугъу» къатты ва аврувсуз болсун учун инг башлап дагъыстанлылар юрт масъалалагъа къарамагъа герек. Юртларда таза, саламатлы, билимге гъасирет ва охувну алагъан, оъсюню ва гишини къыйыны абурлап болагъан адамлар тарбиялана. Бизин яшавубуздан намус, загъматгъа, улдулагъа ва къатынгишиге этилеген абур ёкъ болмагъа герекмей. Уллу гъакъл тебелеге, муаллимлеге ва асгерчилеге биз Дагъыстаныбызны бар кююнде – бирикген, оъз келпетин тас этмеген, тиллирибизни аявлагъан кююнде сакълап болмагъа болдукъ. Бизин учун гъар халкъны да яшаву ва гелегеги аявлу. Шо бизин умуми байлыгыбыз! Биз оъзюбюзню адатланып гелген маданиятыбызны, хасиятыбызны, токъташгъан яшавубузну ва къылыгыбызны сакъламагъа герекбиз, тек шону булан бирче гъалиги яшавдан артда къалмагъа герекмейбиз, оъз гелерден осал болмагъа да ярамас.

– Дагъыстангъа айрыча милли идея тарыкъмы деп айтгъанны сюер эдик. Тарыкъ буса, Россияны умуми идеясына шо нечик къыйышмагъа бола?

– Дагъыстан учун милли идеяны ойлашып турмагъа тарыкъ туюгол, деп эсиме геле, неге десе бизин маданиятыбыз, къылыгыбыз – шотай идеягъа тенг болмагъа бола. Амма бугюн бизин учун не зат алдынлы, не зат инг башлап этилмеге герекни гъакъында терен ойлашмагъа тарыкъ. Бары да дагъыстанлылар учун лап агъамиятлы иш – аманлыкълны сакълава, алгъа талпыныв ва умуми якъдан паракатлыкъ яшавну болдурмакъ, деп шекленмеймен. Гертиден де, шо бютюн халкъ учун агъамиятлы масъала ва шону чечив бел бюгюп загъмат теgevню талап эте,

бары да якъдан жыйылмакъны да чакъыра. Бизин идеяны бѣлюгюне, озокъда, Ислам динде гире. Ата-бабаларыбыздан гелген динибиз бизин билим алмагъа уйрете, къайсы якъдан да гъакъыллы болмагъа чакъыра ва ругъ-къылыкъ байлыгыбызны да артдыра. Ярыкъландырывдан таба (шоланы ичинде газетлени ва журналланы кѣмеги де булан) биз бу якъда алгъа бармагъа болурбуз.

– Сиз бизин газетибизни охуйгъаныгызыны билебиз ва шо кепибизге гелмей болмай. Заманны къытылыгында бир мюгълет бош вакъти болуп къалса, охума чола боламы? Ишден тышдагъы заманны нечик йибересиз?

– Бош заманым кѣп аз, ёкъ да ёкъдур, деп айтмагъа ярай. Амма шогъар да къарамайлы, агълум, яшларым ва авлетлеримни балаларына заман тапмагъа къарайман. Мени эсиме гелеген кюйде, гъар адамны яшавунда лап къыйматлы байлыкъ – ону агълюсюдюр. Спортну, актив кюйде ял алывну ажайып бек сюемен. Охумагъа да, язмагъа да сюемен. Кѣп сююп волейбол ойнайман. Яш чагъымда республиканы жыйым командасында да ойнагъанман. Мен бугюн де шо спортгъа гъюрмет этемен ва дагъыстанлылар да шогъар арт вакътилерде артыкъ агъамият бергенни, от атып ойнайгъанны арив гѣремен, сюемен. Гъали-гъалилерде бизин якълы спортчулар Россияны оър лигасыны «Б» группасында чемпион болгъаны айрыча сююндюрдю. Озокъда, охумагъа да заман табаман, мени учун охувну артыкъ агъамияты бар. Республикада чыгъагъан газетлени, журналланы охуйман, олай да федеральный басмагъа да гѣз къаратаман. Чыгъагъан янгы китаплагъа агъамият беремен, айрокъда тарих, философия, маданиятгъа тиегелерине. Аллагъны Элчиси ﷺ булай айтгъан болгъан: «Башгъа беш зат гелгенче бу беш зат булан пайдалан: къарт болгъунча жагъаиллик булан, авругъанча савлукъ булан, ярлылыкъ гелгенче байлыкъ булан, чоласыз болгъанча заманынг булан, оылгенче яшавунг булан». Мен даим шо сѣзлени эсимде сакъламагъа къарайман.

– Гъали-гъалилерде болгъан берилише Сиз айтгъан кюйде, дагъыстанлыланы кѣмек ялгъайгъанын гъис этесиз. Шо кѣмек не йимик-

дир? Простй адамлар Сиз башлагъан алышынывларда нечик ортакъчылыкъ этмеге бола?

– Бир гезик айтгъан кюйде, мени лап уллу тухумум бар – шо да умуми дагъыстанлы халкъ. О-бу районгъа барагъанда яда магъа гелеген кагъызланы охуйгъанда, соцсетлерде язагъанны гѣрегенде мен халкъны кѣмек этегенин, ишлеримни англайгъанны гъис этемен. Якълыларымын кѣплери республикабызны уъстюнлюгюне инана, гелегеги баргъа шекленмей. Ташдырып айтар эдим, уъстюнлюк болажагъы ачыкъ, эгер биз намусубузну, маданиятыбызны, ва менлигибизни сакълап болсакъ. Инанмайгъанлар буса ягъада къалгъан. Дагъыстанны гелегеги учун ишлеп йиберсек, олар да инанар. Якълыларыма англайгъаны, инанагъаны саялы баракалла сѣзлер айтмагъа сюемен. Республикабыз учун бу гъалиги четим девюрде олар инбаш инбашгъа турагъаны, биригип анадаш

топурагъы, ватаны ва умуми ую Дагъыстан учун ишлейгени разиликни тувудурмай болмай. Биз кѣпбюз, тек Дагъыстан барыбыз учун бир!

– Гъюрметли Рамазан Гъажимурадович, тындырыкълы лакъыр этгенигиз саялы баракалла болсун Сизге. Гележекде къыйынылы ишигизде дагъы да уллу уъстюнлюклеге етмеге ёрайбыз.

Лакъырлашывну
Азиз Мичигишев юрютген.

Оълмесинлер игитлени ишлери!

Ватан давну игити Элмурза Жумагъуловгъа багъышлана

Сен, Элмурза, эркеклени эри эдинг, Тутшгъан гюн пайын алмай къоймайгъан. Элине къаршы душман сагъа ёлукъса, Ону къанын ичмей туруп тоймайгъан.

Танкынг сени Хасавюртну тѣрюнде Шагъаргъа гирген сагъатда гѣрюнеген. Сен дей эрлер етишдирдилер бизин Бугюндеги бу яшавну оърюне.

Аллагъымдан гъар минутда тилеймен Шо гюнлени бизин яшлар гѣрмесин. Дагъы да тилеймен, аявлу Аллагъ, Россияда ол йимик эрлер кѣп болсун!

Дав майданда къалгъанлагъа эсделик

Минг тогъуз юз къыркъ бир йылда Элиме душман чапды

Элимни гъар къалкъысын Къара булутлар япды.

Къочкакъ уланларыбыз Тартынмадылар артгъа Яшы-уллусу булан Алгъа чапдылар, алгъа.

Ачбыз, деп кант этмеди. Сувукъда кар этмеди. Бизге кую къазгъанлар Мурадына етмеди.

Гишиге кую къазса, Оъзю тюшмей къаламы? Гишиге кую къазып, Алдынлыкълны аламы?

Баракалла, уланлар! Алдынлыкълны алдыгъыз. Давдан къайтмагъанлар да Даим эсде къалдыгъыз!

Нюръяханум Якъубова,
Къызылюрт район, Солтан-Янгъюрт

ОЪЗЮНЮ УЪСТЮНДЕ ИШЛЕВ УЛЛУ ЯНГЫЛЫКЪЛАНЫ АЧЫВГЪА УМУТ ЭТДИРЕ

Айтылагъан кюйде, бырын заманларда жележекни билеген (сынчы) хачперес кешиш болгъан. Ол гетген заманланы гъакъында хабар берме, жележекни айтма бола болгъан, адамланы лап яшыртгъын сырларын биле болгъан. Бир бусурман алим, кешиш оъзюню айыплавлары булан адамланы Ислам динден, гъакъ ёлдан тайышдыра деп талчыгъып, шогъар ахыр салма токъташа. Оъзюню кыбылчыгъын агъулап, шо сынчы кешишни ягъына ёл чыгъа. Уъюне етишип, эшигине кыагъып, къарап токътай.

– Оъзюню кыбылчыгъын посагъада да кьоюп, гирип гел, яхшы адам, – деп, уый еси ону чакъыра.

Ажайып тамаша болуп, алим шолай этме де эте. Уыйге гиригенде ол кешишге булай пагъму къайдан гелгенни гъакъында сорай.

– Янгъыз оъзюню напсымны гъакъында узакъ заман ишлегеним саялы – мен оъзюню напсым сюеген бары да затгъа, о негер талпынагъангъа къаршы турдум, – муна шо магъа шо даражгъа етишме имканлыкъ берди. Мен даим ону бары да гъаваслыкъларына къаршы тура эдим.

Кешишни муратларыны тазалыгъына тюшонген сонг, алим огъар Ислам динни къабул этмекни таклиф эте. Сынчы, бир мюгълет ой кьуруп токътагъан сонг, рази бола, ва оъзюню кьонагъыны арты булан шагъадатны сёзлерин айта. Шатлангъан ва шону булан бирге гъайран болгъан алим огъар оъзюню таклифин булай тынч кюйде къабул этме не зат борчлу этгенни гъакъында сорай.

– Мен оъзюню напсыма, юрегиме Ислам динни къабул этмекни таклифин бердим, тек мени напсым гери урду, ва мен шогъар къарамайлы иш гёрдюм, – деп жавап берген кешиш.

Шолукъда, напсыгъа къаршы турувда уллу яхшылыкъ бар – о рутъ уъстюнлюкळे, рутъ якъдан оъсювге, алгъа барывгъа умут этдире. Ва некъадар – напсыгъа таби болувда, оъзюню напсына тынглаву болувда уллу балагъ

яшырылгъан. Шо гъакъда насигъатлы шулай гиччи хабарда айтыла. Кимесе Ибрагъим ибну Шайбан (оъзюне Аллагъны языгъы чыкыгъыр) хабарлагъан кюйде, бир керен ол оъзюню напсына нечик къаршы тургъан ва шо негер айлангъан.

«Мен гъар заман тойгъунча тепеле (чечевица) ашама сюе эдим, тек мен бир шагъаргъа баргъынча, шолай этме гъеч болмай эдим. Шонда мен бир тюкенге гирдим, гъакъ да берип, оъзюм кёп сюеген затны тойгъунча ашадым», – дей ол. Яни, ол оъзюню напсы сюеген затны эте.

Тек тюкенден чакыгъанда, ол тюкен бир тюрлю савут-сабалар салынып толгъанны эс эте. Ол шоларда сиркеханц бар буса ярай деп ойлаша, тек сонг огъар шо чагъыр тюкен болгъан экенини англаталар. Къазапланып, ол шонда къайтара бара ва бары да затны дагъытма башлай. Ой бастгъан хожайын огъар къаршылыкъ билдирмей, бу адам солтанны буйругъуна гёре эте деп тура. Тек бу адам озъбашына иш гёрегени англагъанда, ону кьолларын буруп, солтангъа алып бара. Гъаким ону такъырлавгъа байлавлу къарар чыгъара, къамучу булан эки юз керен урмакъ ва туснакыгъа салмакъ деп буюра.

Арадан заман гетген сонг бу шагъаргъа Ибрагъим ибну Шайбанны ругъани насигъатчысы Абу Абдулагъ аль Магъриби (юрегин Аллагъ шавлаландыргъыр) геле. Оъзюню шакиртине байлавлу болгъан ишни гъакъында эшитгенде, ол гъакимбашчыны кырылына ону учун тилеме бара, натижада Ибрагъим ибну Шайбанны йиберелер. Муаллим огъар ол этген ишни себебини гъакъында сорай ва шондан алда не болгъанны ахтара. Ол шогъар жавап бере туруп, булай дей: «Мен тойгъунча тепеле ашадым, шо саялы эки юз къамучу урувгъа тарыдым ва къарангы туснакыгъа салындым». Огъар тынглап, муаллим: «Сен енгил кьутулгъансан», – деп гъасил чыгъара.

Адамны бажарывлугъу ва рутъ якъдан оъсювю адам оъзюню напсына къаршы туруву туврадан-тувра гелиш-

ли булан ол оъзюню напсына, гъасиретлигине, гъаваслыкъына болгъан чакы кёп къаршы тургъан сайын ол рутъ якъдан артыкъ оъсер. Ону рутъ якъдан оъсювю шонча да гючлю болма бола чы, Къудратны Еси Аллагъ адамны савгъатлай, шабагъатлай, оъзлеге «караматлар» деп айтылагъан бир-бир сизгъулу гъюрмет гёрсете.

Китапларда айтылагъан кыстыгъа хабарлагъа гёре, гъавада кълкыгъан адамны гёргенлер. Огъар шо гъалгъа нечик етишгенини гъакъында сорагъанда, ол булай жавап берген: «Сиз «таракту гъавагъа, да суххира ли альгъавагъа («гъава» деген сёз арап тилде биз тыныш алагъан «гъава» ва гъасиретлик деген маъналаны да бере) тергев этигиз».

Балики, шо хабар ойлап чыгъарылгъан бош зат буса да ярай, тек шо тюз болма имканлыкъны да гери урма тюшмей. Неге тюгюл, физиканы законлары бузулагъан кёп гезиклер болгъаны белгили, мисал учун, дин учун кьурбан болгъанланы сюеклери юз йыллар оьтгенде де дёнмей тура.

Булай мисал белгили, демек, кёп йыракъда ерлешген военный отряд Умар ибн Хаттабны тавушун эшитген. Имамны ич тергевюню гёз алдында астерлер пусгъунгъа тюшюп гёрюне, ва ол кьоркунчлукъну гъакъында билдирмек учун кычыгъан. «Гъей Сария, тавгъа багъып тайышыгъыз, сиз пусгъунгъа тюшме боласыз», – деп кычыгъан. Юз чакырымлар арекден ону сизгъулу тавушу астер башчысына эшитилген ва ол отрядны тавгъа багъып тайышдыргъан, шолукъда сав кьалалар. Шогъар гёре адам ерден айырылып, гъавада саллангъанлыкъны гери урма тюшмейдир. Гертиден де, оъзюню уъстюнде ишле, оъзюню гъаваслыкъларына, гъасиретликлери не къаршы турув уллу янгылыкъланы ачывгъа, уллу рутъ уъстюнлюкळेге умут этдиредир.

*Дагъыстанны муфтиси шайхъ
Агъмат гъажы Абдулаевни
«Благонравие праведников»
деген китабындан*

Бир керен гече муъминлени буйрукъ-чусу Умар асгъабны кырылына Али-асгъаб гире. Шо заман Умар асгъаб ёлбашчы кьуллукъчулагъа жалавна белгиле булан машгъул болгъан: уыйге мелтели чыракъ ярыкъ бере болгъан. Ёлбашчы: «Гъей Али, сен мени уъстюме озъ масъалангъ булан гелген-мисен яда жамият масъалагъа гёре гелген-мисен?» – деп сорагъан. Али асгъаб гъавасланып: «Гъей гъакъ муъминлени гъаким башы, шону не учун сораисан?» – деген. Умар булай жавап берген: «Эгер сен мени уъстюме жамият масъалагъа гёре гелген бусанг, мен чыракъны ярыкъ берген кююнде кьояман, эгер озъ масъалангъа гёре гелген бусанг, мен ону сёндюреме. Неге тюгюл, бусурманланы мал-матагъын оланы пайдасына гёре тюгюл эсе пайдаландырмакъ гери урула» («Хурбатул минбарият», 5-нчи бёлук, 102-нчи бет).
*** **

Нью-Йоркню тюкенлерини бирисин урлама къарагъанлар. Тонавчу, кьолунда таягъы булан тюкенге гирип, акъча талап этген. Пакистанлы Мугъаммад Сохайл, оъзюню малын сакъламакъ муратда къапесени тюбюнден тюбегин чыгъарып, бандите бакъдыргъан. Ол, тобукъларындан туруп йылама, оъзюню оьлтюрмесин, полициягъа бермесин, агълюсо ач ва акъча гъажатлы деп тилеме башлай. Рагъмулукъ гёрсетип, Мугъаммад Сохайл тонавчугъа 40 доллар ва экмек бере ва энниден сонг дагъы бир де тонама къарамажакъгъа сёз де ала. Ону рагъмулукъуна ва чомартлыгъына гъайран болгъан о гиши тюкенни еси йимик бусурман болмакъ учун Ислам динни къабул этме сюегени билдирген. Мугъаммад Сохайл не йимик сёзлени айтма тюшегени англатгъан, ва тонавчу шо ерде Ислам динни къабул этген.

Болгъан ишден сонг арадан 6 ай гетти Мугъаммад Сохайлны тюкенине ичинде 50 доллар ва разилик билдиреген хат булан бокъча геле. Хатдагъы биринчи сёзлер «Сен мени яшавумну алышдырдынг» деп ахырынчы сёзлер буса «Сени бусурман къардашынг» деп язылгъан болгъан.

АГЪВАЛАТ

Давну ветеранларына гъюрмет ва разилик билдирив

1 « Мени эсеме гелеген юйде, бу ишге пачалыкъ кьуллукъчулар да кьошулса, дагъыдан дагъы яхшы болур эди. Масала, депутатлар яш наслу булан ёлугъувлар оьтгерип, олагъа пайдалы билим бермеге, насигъат эмеге болур эди. Бу якъгъа агъамият берген школалар бары, озокъда, бизин сюендюре. Шолай школаланы директорларын мен айрыча савгъатлар эдим. Оъмюр чагъы 93 йылгъа ювукъ болагъан тамаза, халкыны масъалаларына, къайгыларына юреги авуртагъанын гёрмек сюендюрмей болмай. Ол хабарлагъан кюйде, давну йылырында фронтда дагъыстанлылагъа нече де уллу гъюрмет булан янаша болгъан. Лап кьоркунчлу, авур ва агъамиятлы масъалаланы чечмек учун инг башлап дагъыстанлылагъа тапшура болгъан, неге тюгюл олар кьоччакъ, намуслу ва жагъ кюйде дав эте болгъан, жанын да ватаны учун аямай болгъан. Макътавлукъ Орденни уъчюнчю ва экинчи даражасыны кавалери, олай да хыйлы озге орденлер ва медаллар

къазангъан Ибрагъимпаша Садыкьов биринчи дав савгъатын душманни атышып токъасын ёкъ этгенде алгъан болгъан. Кьоччакъ дагъыстанлы улан шо атышып токъаны ёкъ этип кьойгъандан къайры, онда болгъан солдатны есир этип алып да гелген болгъан. Беш керен яралангъан бу солдат Уъстюнлюкню Новосибирскдеги азарханада къаршылай.

Ватан учун дав этгенлеге, жанын кьурбан этмеге де гъазир болгъан ветеранларыбызгъа этеген гъюрметибизни айтып битдирмеге кыыйындыр. Олар жележек учун, болжакъ наслу – биз учун кьан текгенлер. Этген яхшылыкъы учун адамлагъа баракала билдирмеге болмайгъанлыкъ – Есибиз Аллагъгъа да разилик билдирмеге бомайгъанлыкъгъа тенг бола. Шолай авам ва эс тас этгенлерден болмакъдан Аллагъ сакъласын.

Дагъыстанны бусурманланы атындан муфти Агъмат гъажы Уъстюнлюк ва азатлыкъ учун дав этген бары да ветеранлагъа баракала сёзлер айтды.

– Гъюрметли къардашлар ва кызырдашлар, бары россиялыланы Уъстюнлюкню Пюню булан гъакъ юрекден кьутлайман! – деди Агъмат гъажы. – Бу гертиден де бютюн халкыны байрамы, неге тюгюл аталарыбызны ва уллаталарыбызны Уъстюнлюкню яхшылыкъындан муна биз булай багъыйлы яшайбыз. Олар улкебизни оьктемлиги. Мен гъар юртда ва шагъарда иш гёреген имамларыбыз уллу чагъындагъы адамланы ва айрокъда ветеранланы уъстюне бара тургъанны сюер эдим. Шолайлыкъ булан биз олагъа нечик абурлу янашагъаныбызны гёрсетербиз. Оъсюп гелегенлеге де кылыкъларын яхшылашдырывгъа да арив уьлгю болур. Ветеранлагъа узакъ оъмюр, бизин де оъзлени барлыгъы булан сюендюргенни ёрар эдим, бизин мурадыбыз буса – олагъа тийишли гъюрмет, абур ва сый этип болмакъ. Аявлу бизин ветеранларыбыз, сизге уллу баракала болсун! Ибрагъимпаша Султанович де кьутлагъа кьошулуп, бирдагъы керен де муф-

тиягъа этеген иши саялы разилигин билдирди, баракала сёзлер айтды. Ёлугъувну ахырында муфтиятны атындан Агъмат гъажы ветерангъа кыыйматлы савгъатлар тапшуруду, кьатты савлукъ огъар да, ону варислерине де ёрады.

Азиз Мичигишев

Къуръанны илму далиллери

Къуръанда илму булан байлаву оьзлени гери урма бажарылмайгъан далиллер бар. Масала, бусурманланы сыйлы Китабында гьалиден 14 асру алда Абу Жагъль деген аты булангъы янгъыз Мугъаммат Пайхаммарны ﷺ заманларында бусурманланы душманы болуп къалмайлы генг кюйде белгили, оьзюн тюзлеме бажарылмайгъан ялгъанчы адам булан болгъан ишни суратлайгъан гьал гелтириле. Шогъар гере Къудратны Еси Аллагъ ону ишлерин суратлайгъан баян этивню шулай аятлар булан йиберген (маънасы): «Ол оьзюн Аллагъ герегенни билмей болгъанмы экен дагы? Ёкъ, эгер ол тынмаса, Биз ону лепекесинден тутарбыз, ялгъанчы, гюнагълы лепекесинден» (Къуръан, 96:14-16).

май, о лап четим ери де дюр. Адамны баш майы белгили – мангалай, елке, башны тебеси ва чекеси – йимик дёрт сыны белгили сесленивюне ва гъаракатына жавап бере.

Мангалай пай англаву ой къурувгъа, топлашдырывгъа, тюшонювге жавап бере, тергевню топлашдырывну давам этив, ичден талпынывланы (импульсы) тергей, танкъыг этивчю ишлеге жавап бере, ой къурувну алгъа юрвю, гъис этивчю алымланы ва мотор гъаракатчылыкны эзде сакълай.

Мангалай пайны борчу этилген, олай да яхшылыкъ булан яманлыкны, яда яхшы булан лап яхшыны танглав, коррекция ва социал якъдан къабул этилмейген низамны басылтыв, предметлени ва гьалланы ошавлугъун ва башгъалыгъын токъташдырыв. Кимесе бирев ялгъан айта буса, баш майны уьст къатлаву кеткелары, биз тюзюн айтагъандан эсе, чалт ишлеме башлай. Ахтарывлар гёрсетген кюйде, башгъа адамлар булан тенгледиргенде, сакъатлыгъы булангъы ялгъанчыланы

акъ веществу кеткелары, кюлтюс кеткеларындан эсе, артыкъ.

Артагъы он йылы боюнда, адам ялгъан айтагъанда баш майны бёлюклеринде болагъан алышынывланы тюз кюйде ачыкъ этмек мурат булан алимлер функциялы магнит-резонанс томографияны коллагъ-

ан. Шо процедура баш майгъа гелеген къанны алышынывун токъташдыра, адамлар томографияны барышында соравлагъа жаваплар берегенде, нерва клеткалары активлигин гери ура.

Натижада адам ялгъан ва тюзюн айтгъан заманда баш майны белгили бир гесеклеринде гъаракат барын гёрсетген маълуматлар алына. Буса да баш майны бир-бир бёлюкleri ялгъан айтагъанны барышында ортакъчылыкъ этген, лап оьр гъаракатлыкъ баш майны префронтальный уьст къатлаву эс этилген. Префронтальный уьст къатлаву мангалайны артында ерлешген ва импульслагъа тергев этивге муратгъа етишмек учун ойланы ва гъаракатланы ёрукълашдырывну бажарывлугъуна жавап бере. Импульслагъа тергев этив планлашдырыв, масъалаланы чечив, гъай этив йимик когнитив процесслени яни ялгъанны бары да компонентлени иште сала. Ялгъан, тюзлюкден эсе, башмайны гъаракатчы кюйде ишлеме борчлу эте. Шо къастлар баш майны гётеринки гъаракатчылыкына таъсир эте. Артагъы йыларда сав дюнья-

ны неврологлары, криминологлары ва суд психологлары адамны баш майына байлаву кеп къадарда ахтарывлар оьттерген. Криминологланы ва суд психологланы айрыча гъаваслыгъын баш майны префронтальный уьст къатлаву тартгъан. Олар шоланы оьзлерде къылыксыз низамлар болагъан бойлар гъисапда суратлагъан.

Мангалай уьст къатлаву – шо баш майны оьлтюрюв бир нече адамны оьлтюрюв, гюч этив, тонав йимик жинаятчылыкъ ишлер этегенде, къарар чыгъарагъан бою.

Баш майны ал бетдеги тюп гесегине орбита фронтальный зона деп айтыла, ва шо къылыкъ якъдан къарар чыгъарагъанда, яхшылыкны ва яманлыкны танглайгъанда ортакъчылыкъ эте. Жинаятчыланы баш майлары ахтарагъанда алимлер баш майны гъаракатчылыкыны шо уьлгюсюн ачыкъгъа чыгъаргъан. Шо ахтарывлар гъалиде давам этиле, ва арагъа янгъы далиллер чыгъа. Тек бир зат ачыкъ кюйде белгили – баш майны къайсы ал къатлаву да ялгъан ва къылыксыз низам тувулуна.

Сайит Ибрагъимов

Бир нече шу аятларда Аллагъ айрыча гёрсете генг кюйде, лепеке, яни башыны ал янында о ерлешген ер, шо ялгъан ва гюнагъ бар ер.

Баш май адамны янгъыз лап агъамияты саны болуп къал-

Ол — муаллимлерден лап яхшысы

Пайхаммарны ﷺ яшаву гъар даим де лап бай хазна гъисапда къалажакъ, алимлени гележекде болажакъ наслулары ва дин илмуну сакълавчулары оьзлени чалышыву учун шондан бары да затны алажакъ. Пайхаммарны ﷺ яшаву чалышывун уьиренив булан машгъул болагъан ва ону гъакъында тийишли даражада ой къурагъан адам шо ёл ажайып къужурлу тарихи агъвалатлар байлаву гъар тюрлю четимликлер булан байлаву экенни, шолардан оьгюв Расуллагъа ﷺ дюньяда гётерилме имканлыкъ бергенни ва адамланы олар бир заманда да етишмеген оьрлюкlege гелтиргенни гережек. Къайгы-балагълагъа чыдамлыкъгъа бакъгъан якъдан бажарывлукъда, гъакъыкытгъа къаттылыкъда ва имканлы, пелекетлени алдында сабурукыну сакълауда Пайхаммар ﷺ булан биревню де тенгледирме бажарылмагъан.

Магъаммат Юсупов

Он дёрт асруну боюнда ону гъакъылы ойланы булангъы миллионлар булан саналагъан китаплар язылгъан, ва шо китаплар заманлар гетсе де эски болмай. Къыямат гюн ол биринчилерден болуп къабурдан чыгъажакъ ва якълавлукъ этмек учун Къудратны Еси Аллагъа тилежек, шо да къабул этилежек. Ол бютюн инсаниятны Агъалыкъ этивчю гъисаплана, ва Къыяматгюн бары да пайхаммарлар ону байрагыны тюбюне жыйылажакъ. Ол биринчилердеп болуп женнетте гирежек, женнетде Къудратны Еси Аллагъ огъар Василат деген хас ер савгъат этежек ва Макъамуль Магъмут деген ер бережек, шонда ону адамлар, жинлер ва малайиклер алгъышлажакъ.

Къудратны Еси Аллагъ Къуръанда ону булан янаша токътагъанлагъа тавушун гётеринки чыгъармакны къадагъа этген. Къудратны Еси Аллагъ имансызлагъа янгъыз оланы арасында Пайхаммар ﷺ болгъан саялы къайгы гелтирмеген. Къудратны Еси огъар, Мигъраж савгъат этип, айрыча гюрмет берген, шолай гюрмет не пайхаммарланы, не малайиклени бирисине де берилмеген. Пайхаммарны ﷺ сюнетлерине гере юрвю Къудратны Еси Оьзю сюегенлени яхшы якъларыны бирисинден этген. Бютюн инсаният учун Пайхаммар ﷺ бек тизив уьлгю болуп токътагъан, огъар шолай уллулукъ берилген чи, ондан бир айлыкъ йылдан арекедеги имансызлар да къоркъа болгъан. Ону къатынлары бары да иманлы муъминлени аналары гъисаплана. Ол къабурдан тургъанда, ону 60 минг малайик оздуражакъ. Къыяматгюн лап уллу жамият къурум Пайхаммарны ﷺ уьммети болажакъ. Ол алдагъы ва олардан сонгъу наслуланы илмуларына ёлбашчылыкъ этген. Огъар берилген гъайранлыкъланы бириси яшыртгъын ва сырлы затланы билегенлик де болгъан.

Дюньяда кеп санавда айтылгъан адамлар болгъаны белгили, шолар янгъыз бир яда бир нече тармакъларда, масала, дин ой-пикруда яда асгерлик иште айрылагъан белгили болгъан. Тарихлени барышында яшавну тармакъларыны бирисинде де ондан озма яда огъар тенг гелме бирев де бажармагъан. Бары да яхшы къылыклар янгъыз Пайхаммаргъа ﷺ хас болгъан, ону гъеч терс хасияты болмагъан. Шону булан бирге, ону яхшы къылыклары гючлю ва камилли болгъан, шогъар оьзю Къуръан шагъатлыкъ эте, шонда Пайхаммаргъа ﷺ булай айтыла: «Гей Мугъаммат, сен оьр даражадагы къылыкылы, тизив хасиятлы

адамсан», – шо янгъыз ону оьзюн тюгюл, савлай инсаниятны да безей. Пайхаммарны ﷺ яхшылыкъ ёрав къылыкы, адамланы гъакъыл-оюна таъсир этме болагъан пагъмусу жамиятгъа зор кюйде таъсир этген. Бедуинлер гъисапда белгили, Ислам динден алдагъы Арабстанны, оьзлер учун осалланы къысыв, тонав, пасатлыкъ, ичкичилик, урушбатчылыкъ, зиналыкъ яшавну ёругъу гъисаплангъанлар Пайхаммарны ﷺ таъсири булан тизив адамлагъа айлангъаны, таза къылыкы, адиллиги, чомартлыкы ва оьзге тюрлю яхшы якълары булан белгили болгъаны шону исбатлай.

Пайхаммарны ﷺ гъакъындагы таварих маълуматланы охуйгъанда, биз ол гъар тюрлю увакъ-тюек гесеклеге бёлюнген къавумланы нечик бирикдирме бажаргъанны, Мадинада бусурманланы сыкълашдырмакъ учун нечик яхшы кюрчю тапгъанны, шондан сонг о шагъар Исламны тахшагъары болуп токътагъанны геребиз. Маскид Гъарамдан сонг, уллулугъуна, къайтарыш этивюне гере экинчи ерде токътагъан уллу межит къургъан. Ол янгъыз межитни къурушу булан машгъул болуп къалмагъан, тарихде белгили лап гезел ишлени бирисин де этген. Шо мугъажирлени де, ансарланы да къардашлашыву. Ону яхшылыкындан жагъилия девюрде хас болгъан къавум ярашмаслыкыны ругъу ёкъ этилген. Адамлар янгъыз Ислам динни янын тутагъанлагъа айлана, тувмакылыгына, терисини тюзюне ва чыкъгъан ерине гере башгъалыклары булан байлаву башгъалыклар ёкъ этиле. Гъар ким башгъаланы арасында янгъыз оьзюню къочакылыгы яда намуслугъу булан айрылма болагъан бола. Шо ажайып къардашлашыв тюз ва гъакъылылы политика – бусурманланы кеп санавдагы масъалаларын чеч-

мек учун бек тизив ёллар тапма имканлыкъ бере. Адамлар булан къатнаву шо ёрукъу гъакъылылы ва инче ёлуну яхшылыкындан Расуллагъа ﷺ оьзю яратгъан жамиятгъа кюрчю салма бажарыла.

Шоланы барысы да, Пайхаммар ﷺ булан къатнашма имканлыкы барлагъа, яни ол охутгъан ва тарбиялагъан, юреклерин тазалагъан, рагъмулу ишлеге бакъдыргъан, Къудратны Еси Аллагъа сужда къылывну ва таби болувну иштагълыкыны тувдурган адамланы барысына да оьзюню таъсирин этген шону исбатламакъ учун Пайхаммарны ﷺ яшавундан кеп тюрлю мисаллар гелтирме бажарыла. Билдирилеген кюйде, Абдулагъ ибн Салам булай хабарлагъан: «Пайхаммар ﷺ Маккагъа гелгенде, мен огъар къарамакъ учун бардым. Ва, ону бетине къарап, о ялгъанчыны бети тюгюлню англадым. Башлап ол айтгъан сёзлер шу болду: «Гей адамлар! Парахатлыкны ёлун яйыгъыз, бир-биригизни сыйлагъыз, къардашлыкъ аралыкъланы тутугъуз, гечелер башгъалар юхлайгъанда дуа-ибадат этигиз ва сиз женнетте барарсыз!»

Пайхаммар ﷺ зор уллу ёлбашчы болгъан, тыш ва ич ягындан келпети ва къылыкы гезел болгъан, адамланы юреклери огъар тарта, амракъ болгъан оьзлер де ону учун жанларын къурбан этме гъазир болгъан. Мугъамматны ﷺ пайхаммарлыкы адамны яшавуну бары да аспектлерин оьзюне алгъан, шо ону ругъун, гъакъылыны ва юрегин хозгъай. Шо бу яшавгъа йимик, гележек яшавгъа да бакъдырыла, айры кесни яшавун йимик, савлай жамиятны яшавун низамлашдыра. Шо савлай инсаниятны гелишивюне ва насипге гелтирме болагъан барын да къуршайгъан чакъырыв, адамланы бир-бири булангъы аралыкъланы ёрукълашдыра.

Байракъ къакъгъан Абдулгъаким

Биревлени дюнъяда яшагъанын гечингенден сонг билесен, биревлер буса атын макътавлукъгъа айтдырып гете. Белгили разведчик, Россияны Игити Абдулгъаким Исакович Исмайллов озюнню игит ишлери булан савлай дюнъягъа белгили болуп гетди. Ол дав битгенликни гертилеп ахыр точка салгъандай, Рейхстагны тебесине Уъстюнлюкню байрагъын къакъгъанланы бири-си. Ол озю 1945-нчи йылда гелтирген Уъстюнлюкню 65 йыллыгына эки айлар къалгъанда, озюмюрюню 94-нчю йылында гечинди.

Гетбек Къонакъбиев, ДР-ни мадания-

тыны ат къазангъан къуллукъчусу ...Мен Абдулгъаким-агъавну геч таныгъанман. Биринчилей де ону 1996-нчы йылда, Игит ат берилевге багъышлангъан шатлыкъда гёрдюм ва шонда таныш болдум. Мени инг де тамаша этген зат – ону саламатлыгы эди. Толу англатмакъ учун орусча айтсам, ону «простойлугъу». Ону алдан берли танийгъанлар да шо хасиятларын башлап эсгере. Бир гёргендокъ ол адамны озюне исиндирип къоягъан илиякълыгы бар эди. Ону юзюнден тегюлеген рагъмулукъ юрегинде нечакъы ачуву барланы да йымышатып къоягъанны мен нечесе керен де гёргенмен. Гичиге гиччи, уллугъа уллу болуп бажарагъан Абдулгъаким агъав (огъар юртлулары Къаттагъав дей эдилер) озюнню ишин къоюп да биринчи башгъаланыкин этер эди. Игит болгъанда ол Алтын юлдузун да тагъып, «Мен игитмен!» деп хохайып турмады. Уллу гъакимлер Игитге деп этеген къуллукъну ва абурну да ол юрту учун, юртуну пайдасына къоллады. Шу ерде шону исбатлайгъан бир мисал гелтирейим. Уъстюнлюкню 55 йыллыгына юртну башыннан Игитге багъып барагъан ёлланы асфальт этме токъташгъан эди, демек, юртгъа гиреген ерден Абдулгъакимни абзарына ерли. Шону англагъан Абдулгъаким: «Магъа багъып гелеген ёл чакъа тегюлюп къатты, шо мезгили тувра, орам булан тебен багъып давам этип йиберилиз», – деген ва шолай да этдирген. Озденлик, эркеклик ва чомартлыкъ огъар тувмадан берилген эди.

Абдулгъаким 1916-нчы йылда Чагъаротарда мадарлы яшайгъан Исаковны ва Жилевню агълюсюнде тувгъан. Юртда колхоз къурулагъанда мал-матагъын берсе де, Исаковны «кулак» деп тутуп йибере. Шо йылларда Абдулгъаким агъасы Къалсын да булан юртадагы колхозда ишлей, бары да дегенлей къурулгъан кружокларда ортакъчылыкъ эте, бара-бара комсомол ячейканы башчысы бола. 1939-нчу йыл, къатын алып бир айдан, Къызыл Армияны сыдраларына чакъырыла. Финлер булангъы давда ортакъчылыкъ эте.

Уллу Ватан давну биринчи гюнлеринден тутуп, Украинада ерлешген 24-нчю атлы дивизияны 64-нчю полкуну разведчиги гысапда дав эте. Яраланып, Ленинградгъа госпитальгъа йибериле. Къолай болгъанда къамавгъа тюшген Ленинград бойдагы асгерлер булан да немислеге къаршы давларда ортакъчылыкъ эте. Къамав ачылгъанда, ону Сталинград бойдан къуवालанып барагъан немислени къувма сала.

Ону Чуйков башчылыкъ этеген 8-нчи армияны 82-нчи гвардия атышывчу дивизиясыны 83-нчю айры разведротасына йибере. Сталинградны тюбюнден Берлинге ерли ол разведрота булан дав эте. Дёрт керен яралана, Темиркъазыкъ Кавказны, Украинаны, Польшаны немислерден азат этивде ортакъчылыкъ этген ва ингдеси, Рейхстагны, дагы да тамашасы, Гитлери канцеляриясыны уъстюне Къызыл байракъ къакъгъан. Давда гёрсетген игитлиги учун Абдулгъаким «Къочакълыгы учун» деген медаль, Макътавлукъну III даражалы ва эки керен Дав Къызыл Байракъ орденлер булан савгъатлангъан. Ахырынчы даву учун уьч де разведчикге – старшина Абдулгъаким Исмайлловгъа, сержант Алексей Ковалевгъа ва младший сержант Леонид Горичевге Советлер Союзуну Игити деген сыйлы ат берилме герек эди, тек ардагы экевню къочакълыгы багъаланмай къалды, Абдулгъакимге де Игит ат ардан 51 йыл гетип берилди.

Ону хасиятлары ва къочакълыктлары давдан сонг да билине эди. Масала, Игитни юлдузун алмакъ учун ону Москвагъа Кремльге чакъыргъанда, ол шонда бармагъан болгъан, неге тюгюл гъаж къылма ёлгъа гъазирлене болгъан. Бусурмангъа къыйышагъан хасият! Ол герти муъмин адам болгъанын Къаттагъавну герти дюнъягъа гечген кюю де лап ариг гёрсете. Сужда къылывда жан бермек кимкимге де тюшеген насип тюгюл! Аллагъ рагъмат этсин ва гюнагъларындан гечсин бизин Игитибизни!

Къыйынлыкълар, къуршап
алып къавшалтгъан,
Къайгы-дертлер юрек-баврун
тавшалтгъан.
Гюндюзлер гюн ярыгъын гёрмеген,
Гечелер ай ярыгъын сезмеген,
Эл намусгъа, адамлыкъгъа байланып,
Юрт ичинде адилликге сайланып...
Дюнъядан чакъсыз гетген аявлум анам
Майминатны эсделитине багъышлайман.

Абдулгъамит Мичигишев,
РФ-ни маданиятыны ат къазангъан къуллукъчусу

Даим гечортадан оьгюп ята буса да, анабыз гъар заман ерге ярыкъ тюшгендокъ, аякъ уьстде бола эди. Абзар-уьй, савулагъан гъайван, уьй жанлар.., гъасили, аваралар кеп. Колхозну авлакъ ишлерине баргъынча, шо «увакъ-тюрек» къуллукълардан парахат болма герек чи дагы...

Менден эсли агъамны да, къызардашымны да тана арба булан тангда болагъан поездге бизин юртгъа ювукъда ерлешген «Байрам» разъездге етишдирип гелип, къайтара охлама ятгъанман. Бригадирден тилеп, гъарангъа ихтияр алып, анабыз оланы баъли сатма Магъачкъалагъа йиберген. Колхоз ишден биревню де, гъатта каникуллагъа чыкъгъан охувчу яшланы да къоймай. Уллу агъам асгерде къуллукъ эте.

«Тур, балам, тур! Ятгъан булан бажарылмай. Бишип, къара кёмюрдей болуп турагъан жиени чеплеме герек – бир-эки шайылар болмасмы экен? Бугюн йимик етишип гележек сентябрь. Сагъа портфель, агъанг булан къызардашынга да тарыкъ-герек охув алатланы алма да тарыкъ чы тур, эринме! Эрте тургъан къойчуну эгиз къозлар къойлары, дейлер...» – деп, уьйден чыкъды.

Ол бизге, авлетерине, гъеч акъырмай, урушмай, айтагъанын сабур-саламат кюйде англата эди. Ура деген зат чы къайдан болсун! Анабыз бизге тюгюл, ят гишилеге де гъеч аччы сёз айтгъан деп эшитмегенмен. Амма озюнню кепин бузагъанлар чы болгъан нечакъы да. Тек шологъа да чыдагъан, ичине салып тургъан...

Бирден, терезебизни тюбюнден, уьйню тербетердей чалт оьтген туякъ тавушгъа, бираздан эргишини гизирикленеген авазына къыргъа чыкъдым. Къарайман, кюрлюгюнден еринде турмайгъан къара айгырны тюсюнден онча къальшмайгъан сыпатлы, уьстюнде акъ гимнастёркасы, башындагы къызыл къалакъайыны уьстюне де шолай акъ чехол гийдирилген милиционер, къолундагы ёрмесин гетерип-гетерип, бизин тогъасларыбызгъа (о заманларда, гъали йимик, къапулар ёкъ эди, шоланы орнуна тогъаслар къоллана эди) багъып гьитиндире. – Бу не замандыр, гюн гетерилип тура, сен буса, гъали де ишге чыкъма алгъа-самайсан. Балаларынгны артынга да салып, тезлик булан авлакъгъа ёрт! Сен алгъасамагъан булан, ишлер алгъасай, – деп, къычыра атлы.

– Бараман, буссагъат ёлгъа тюшемен, шу дорбагъа ямав къаплайым деп айлана эдим... – деп, анабыз сёз къайтарма къарагъанда, милиционер:

– Билемен сизин, ишсуюмес лентяйланы пышдырыкъларын. Ишден баш къачырмакъ учун не гыллалар да ойлашасыз. Сен вредительсен! – деп акъырды. Шо хорлавлар, аччы сёзлер таза тамагына тыгъылгъан заманда да анабызны айтгъаны шу болду:

Къайгылар гелтирген

(документли повесть)

– Агълюню башы, фронтда дав этип ёкъ болуп, етти яшны намусун да кюте туруп, бир гюн де къалмай тер тегюп, колхозда ишлейгеним саялы вредитель буса, дюрмендир, воллагъ, герти айтасан, улан!

Милиционер буса, атын тогъаслардан атылтып, абзаргъа гирме айлана. Сайки, «низам болдурувгъа» «къарыв къайтарма» ярайгъан затмы?! Шо заман, мени гёзлериме бир зат да гёрюнемейген болуп, яш экенимни де, къоркъув не экени де унутуп, атны алдына гелип, милиционерге: «Гет шундан, сен яман гишисен! Гетмесенг», – деп, ерге хармандым. Шо мюглетде ол: «Бурунпокъ болмасанг, бурунпокъ!» – деп, ёрмесин магъа багъып эки керен селпди. Тек мен, иелип, ягъагъа тайдым. Мени ёрме булан къыздырма бажарылмагъанда: «Мен гёрсетермен сизге ким яхшы, ким яманны, ким вредитель экени!» – деп, айгыргъа эки ёрмени салышдырып, ону бизин тыгъырыкъны башында яшайгъан анабызны узукъарисини къатыны (ону эри де фронтда ёкъ болгъан) Зайгъанат баживлени тогъас алдына багъып аргъытды.

Шо давдан сонгъу бек къыйынлы 50-нчи йылланы баш вакътиси эди. Алагъан онча пайдасы болмаса да, колхозгъа мамукъ да чачдырта эдилер. Уллулагъа да, яшлагъа да ялыкъ бермей, озге юрт хозяйство озсюмлюклер булан янаша, шо инживлю мамукъгъа къуллукъ этивге де гъайдай эдилер. Ерли гъакимлени бетхатирсизлиги азлыкъ этегенде йимик, гъар юрта милиционерлер де бар эди. Бизин юрта буса, атасына да хатир этмейген, къара мандалакъ йимик, Дагъир дейген темиравуллу жаллат бар эди. Ону къара айгырын ариден гёрсе де, яшулуну къаркъарасы титирей эди. Анабыз буса, шо атны гёрсе, айрыча пашман бола эди. Бир керен анабыз артындагы мени эс этмей: «Гейлер, бизге гелген бары да балагълар шо къара атлар булан байлавлу буса ярай, къаравюн», – дейгенин эшитип къалдым. Бизден, айрокъда менден яшырса да, анабызны къара атлар булан байлавлу кеп дертлери болгъан экен!

Уллулар айта туруп эсимде бар, шо йыл колхозну авлакъларында, емиш бавларынды, бахчаларында, огородларында алда бир де болмагъан кюйде бай тюшюм битген болгъан. Адамлар: «Гейлер, гёз тиймесин, яхшылыкъгъа болсун, бу ниъмат тегин зат тюгюл. Не буса да бир аламан чы бар!» – деп сёйлей болгъан. Яшавда кеп затны сынап билеген халкъ бу гезик де янгылыш болмай! Кюр ва мол битген тюшюм, берекет булан бирге, юртгъа, янгыз бизин юртгъа тюгюл, савлай уьлкеге уллу къайгы-дерт де гелтире. Шо йылны йыында Уллу Ватан дав башлана. Берекет де, моллукъ да гёзге де гёрюмей. Бир башлап жагъыл тайпа, агъюлени башла-рындан эревюлюлери, намарт душман-дан элин якълама гете туруп, кохозну авлакъ ишлери юртну къарт-кюртуну, къатын-къызыны, яш-юшуну бойнуна тюше.

Душман басып алып геле, Ватаныбызны гъалы уллу къоркъундукъгъа тарый. Шо вакъти атабыз Шихсолтан анабызгъа: «Район военкоматдан хас кюйде повестка гелгинче къарап турмай, гёнгюлю кюйде фронтгъа гетме тюшежек. Бугюнтангала бизин чагъыбыздагъылыны да давгъа алмай къоар деп эсиме гелмей», – деп лакъыр эте. Озокъда, шо сёзлери булан ол анабызны бойнуна уллу борчну, намусну салагъанын да ► 7

Къара айгьыр

6 « англай. Етти авлетни лап уллусу Аминатдан къайры бириси де эс тапмагъан! О сёзлер анабызгъа нечакъы бола буса да авур тие. Буса да, гьалны англай, юрегинден нечакъы къаршы болса да, шо гьислерин ичинде басылтып къоя.

... Уллу да, яш да жыйылып, колхозну «Аркъабаш» участкасындагы иннырында къайтарылгъан ашлыкьны авлай, тазалай, къурута. О заманларда, давдан сонгтгу йыларда да колхозну авлакьларында бир нече ерлерде иннырлары болгъан. Шолай, «Аркъабаш» участкадагы иннырда да иш къайнай.

Дав юрюлегенли экинчи ай. Юреклер пашман буса да, билеклерде гюч бар. Загьмат фронтда чалышагъанлар душмангъа бакъгъан оьжетлигин ишге бакьдыргъан, ялыкь билмей гьаракат эте. Гьатта ичеген яшлары булангъы аналар да, сабийлерин де алып, авлакьда. Гьтерме тюпде аналар, иш токъталмайгъан кюйде, гезик булан гиччипавлагъа къарай. Шо гиччипавланы арасында янгы бир йыл битген мен де болгъанман. Атам да, анам да иннырда ишлей...

Къызгын кюйде ишлеп турагъан колхозчулар, бирден-эки буйрукь болгъандай токътап, Хасавюртдан таба гелеген атлыгъа къарай. (О заман ва шондан сонг да Хасавюртдан бизин юртгъа тувра гелеген ёл бар эди). Юртлуларым, атлыны танымаса да, о къара айгьырны чы бек яхшы таный. Ол гьар гюн дегенлей район военкоматдан гелип гетген сайын, юртдагы эргилиени санаву да кемий. Колхозчулар гьали де, о къара айгьыр къайсы ожа-къгъа къара къайгъы алып геле экен деп, гьалекли кюйде къарагъан. Амма, атлы оьткуп, халкъ къайтара ишге урунганда да, анабыз атлы гелген ёлдан гьезлерин айырмагъан гьалда еринден тербенип болмай кёп заман тура. Сонг-сонг анабыз: «Шо къара айгьырны гьргенде, юрегим бир тамаша гьалек болуп гетди. Муна гьали яшланы атасындан айрылма тюшежек деген ойлар рагьатлыкь бермей эди», – деп айта бола эди. Шолай болуп да чыгъа. Ахшам, гьэзбайланып ишден къайтганда, юрт Советни чавушу атабызны артындан геле ва Советни кансаралында огьар повестканы тутдуралар. «Повестканы алып гелгенде, атагъыз кёп заман ойлаша турду. Билемен, ол фронтгъа барагъаныны гьакьында туююл, шо гьакьда ойлаша болгъан буса, гьнгюлю кюйде фронтгъа бармакъ деген пикруну арагъа да чыгьармас эди. Туююл, башгъа затны гьакьында ойлаша эди, озокьда, мени ва яшлар, сизин, гьакьыгьызда. Буса да, ону юрегин жымырлатагъан башгъа ой бар эди. Сонг-сонг ону маънасы англашылды», – деп хабарлай эди анабыз. О заманларда повесткалар туврадан-тувра военкоматлардан таба йиберилимей, оланы заявкаларына гьере, ерли гьакимлер «къулакъланы оьзлер суйген ерден сала болгъан». Юртда колхоз къурулушуну актив ортакьчыларыны бириси, сонг юртну комсомол ячейкасына ёлбашчылыкь этип тургъан, колхозну туюнюв комиссиясыны члени гьисапда чалышгъан, терс затлагъа, кемчиликге, осал ишлеге чыдамайгъан атабызны фронтгъа йибермек учун бир тайпалагъа гьерекли болгъандыр дагьы!.. Атабыз да, бир-бир кюкайланы намарт «оюнларыны» маънасын англап, олагъа гьнгюл кюлеп, агьлюсюню, биринден-бири гиччи яшларыны гележекдеги къысма-тыны гьакьында ойлаша болгъан...

(давамь гелеген номерде)

Яхсайлы шайхлагъа багъышлангъан назму

Аявлу охувчулар, гетген номерде хата йиберилип, назмуну автору тюз язылмагъан эди. Шо саялы багъышламакъны тилейбиз.

Рашигхан Къарамурзаев
(Башы алдагъы номерде)

Абув гьар жумагюнлер
Гьажгъа Маккагъа баргъан,
Макка-Мукаррамада³⁷
Бир адам къаршы болгъан.

Бу адам тура болгъан
Макка уьюнде олтуруп,
Озью пашман да болуп,
Саньын къайгъы толтуруп.

Бу адам тез Абувгъа
Оьз гьалындан кант этген,
Мунда нете бу адам –
Бар затын ачыкъ этген:

Бу адам гьажгъа баргъан
Озьюне гьаж къылмагъа,
Харжы да битип къалгъан
Къайтып уйге бармагъа.

Бу Абувгъа тилеген:
«Мени уйге етдир, – деп. –
Языкь болуп тураман,
Мурадымны битдир», – деп.

Абув бу адамгъа да
Уьюне элтме сёз берген.
Бу адам да шат болуп,
Муну бек арив гьрген.

Абув бугьар шарт этген
Биревге айтмажакьгъа.
Бу адам да шарт этген
Сёзюнден къайтмажакьгъа.

Абув бу адамгъа да
Караматындан берген,
Озью булан муну да
Уьюне алып гелген.

Абув булан бу адам
Хабарлап юхлап къалгъан.
Уянып гьезюн ачса –
Уьюнде олтуруп болгъан.

Бу адамгъа туююнде
Абув оьлюп гьргюнген,
Караматны гючюнден
Ачыкъ кюйде билинген.

Тез бу адам алгьасап,
Етип Яхсайгъа гелген,
Абувну да къучакьлап,
Йылап бугьар яс берген.

Халкълар мундан сорагъан:
«Шунда нечик гелгенсен?
Сагъа бирев де айтмагъан,
Муну нечик билгенсен?»

Ким экенин бу адам
Къардашларына айтгъан,
Таъзиятында токътап
Бир гече шонда ятгъан.

Къардашлары сонг бугьар
Сен кёп савбол деп айтгъан.
Къайтагъанда да йылап,
Адамланы да йылатгъан.

Муну къардашларына
Болгъан ишни англагъан.

Булагъа савбол да этип,
Йылап уьюне къайтгъан.

Бугьар бек авур тийген
Абувну аз таньмакъ,
Гьаллашып да битгенче
Булай авур иш болгъан.
Оьз адамына йимик
Бу адам бек талчыкъгъан,
Хыйлы гюнлер, ой басып,
Терен къайгьыда къалгъан.

Озьюне этген къуллукьну
Унутмагъа болмагъан,
Бир саны сынгъан йимик
Бугьар бек къарсалагъан.

Унутагъан иш туююл
Бу бугьар этген къуллукь.
Шо адам да чы гелип
Этген бек арив къылыкь.

Къылыкь деген яхшы зат
Юрютуп болгъанлагъа,
Уллу дарс болуп токътай
Артда къалагъанлагъа.

Адам этген къуллукьну
Вере унутуп турма,
Сагъа гезик етгенде
Вере бетингни бурма.

Шо куюнде болушмакъ –
Къошулуп, гьнгюн алмакъ,
Озьюне этгенни унутмай,
Башына намус салмакъ.

Аталардан сёз къалгъан –
Бир адам эиген къуллукь
Бир адам да къалмас деп.
Мен де айтма боламан
Гьали шо зат болмас деп.

Кёп халкъ намусдан тайгъан,
Капекге байлангъанлар,
О девюрню унутуп,
Башгъагъа айлангъанлар

Гьарам затны да ашап,
Кюлеп рагьат ятажакь,
Он манат пайда болса,
Атасын да сатажакь.

Шо затлар тюз чо туююл,
Тийишли болмай олай.
Халкъдан айып алгьынча
Оьлюп къалса кёп къолай.

* * *
Минг тогуз юз къыркь бирде
Немислер дав этдилер,
Хыйлы юртланы бузуп,
Кёп зараллар этдилер.

Астери гючлю болуп,

Кёп ерлени алдылар,
Гьрозный³⁸ районунда
Астерлерин салдылар.

Яхсайгъа алтмыш чакьырым
Сарисувгъа³⁹ гелдилер.
Сонг бизин астер гючлеп,
Немислер арт бердилер.

Яхсайны уьстюнден де
Самолётлер оьтдюлер,
Яхсайгъа бомба атмай
Оьткуп чыгып гетдилер.

Шо заманда Яхсайны
Аллагь аман сакьлады,
Шыхланы караматы
Яхсайланы якьлады.

Шоланы караматы
Кёп ерлеге чачылгъан,
Яхсай жамаатында
Мажийид⁴⁰ де ачылгъан.

Гьали де авруйгъанланы
Зияратгъа алып бара.
Зияратгъа гирген сонг
Бек тез сав болуп къала.

Ухлап ятагъанда да
Эсибизге алабыз,
Шоланы аты булан
Яхсай гючлю болабыз.

Шайхлар – сыйлы адамлар
Ялгъан дюньядан тайгъан,
Яхсай жамаатына
Караматларыны кьойгъан.

* * *

Шу сёзлени язмагъа
Болмай эдим базмагъа,
Гьюнерим ёкълукь учун
Назму этип язмагъа.

Нечакъы ойлалшам да
Яздым шоланы ишлерин,
Оьзлени вакьтисинде
Булар этген гючлерин.

Талгъа булан къыйшып
Хыйлы адамлар болады,
Аз-маз болгъан затланы
Талгъа ёлгъа салады.

Орамда гьргюнгенде,
Орамны толтурады,
Озью суйген адамны
Сёйлеп гьнгюн алады.

Исбайы къаркьарасы –
Таймай къарап турмагъа,

Бир керен къарагъан сонг,
Болмай бетин бурмагъа.

* * *

Шу сёзлени язгъанман
Эшитип, англап, гьргюп;
Бирин де язмагъанман
Мен оьз янымдан, билип⁴¹.

Шоланы караматы
Нечакъы язса битмес,
Къоймай барын да язма
Адамны гючю етмес.

Бу бек уллу карамат
Яхсай жамаатына,
Кёп уллу шат болабыз
Абув деген атына.

Аллагьым, рагьмунгну бер
Яхсай жамаатына;
Абув, Абутай, Хожа-Агьмат –
Шоланы сыйлы атына.

Шу затланы ойлалшып
Къайгьыдаман, азаман.
Мен яхсайлы Рашигхан
Шу сёзлени язаман.

Охугъан ёлдашларым,
Енгил алып оьтмегиз,
Янгьлыш ерим болса,
Тилеймен, айып этмегеиз.

Амин-амин, Аллагьым,
Къайгьылардан эт таза!
Атамны аты – Абуш
Памильям – Къарамурза.

(1989 йыл)

Гьазирлеген Гьасан ОРАЗАЕВ

³⁷ Макка-Мукаррама – сыйлы Макка шагьар демек.

³⁸ Грозный шагьар, Сююнчкъала (гьали Мычгьыш Республиканы башшагьары).

³⁹ Сарисув – Мычгьыш Республикадагы Шелковской районда бир юртну аты. 1937-нчи йылдан алгьакьда бу юрт Къараногъай районгъа гьире эди.

⁴⁰ Мажийит – масжид, межит. (Поэманы текстинде диалект гьелеминде язылгъан).

⁴¹ Билип – (мунда): иш этип, къаст булан, биле-биле туруп, оьзюню оюндан-хыйлындан чыгьарып.

- Инимни къатынына тийсе, намаз жувунгъаны бузуламы?

- Бузула, неге тюгюл инисини-агъасыны къатыны магърам деп саналагъанлары арасына гирмей. Магърам деп айтыла ювукъ къардашлар, олар булан уйленмек гери урула ва

шоланы арасына эргиши учун анасы, улланасы, эгечиси, къызардашы, къызы, авлетини къызы гире. Олагъа тийсе эргишини намаз жувунгъаны бузулмай, къалгъан гезиклерде буса, бизин мазгъапгъа гёре намаз жувунгъаны бузула, эгер къаркъарасыны гёнюне тийсе.

- Магъа акъча борчлу адам бек ярлы буса, не этмеге тарыкъ?

- «Асналь Маталиб» деген китабында уллу алим Закария аль-Ансари булай яза: «Борчлу адамдан ону ярлылыгъы токташдырылгъан буса, акъча къайтармакъны тилемеге, талап этмеге, гюч булан алмагъа къарамакъ, гъызарламакъ гери урула (гъарам), неге тюгюл Есибиз Аллагъ ярлы адамлардан оланы имканлыгъы болгъунча борчун алмакъны артгъа салмагъа Озью буюргъан». Яратгъаныбыз Аллагъ сыйлы Къуръанда булай айта (маънасы): «Эгер де борч алгъан адам къыйынлы гъалда буса, ону гъалы къолайлашгъанча борч алывну артгъа теберигиз» («Аль-Бакъара» сура, 280-нчи аят).
Пайхаммарны ﷺ гъадисинде булай айтыла: «Ким ярлы адамдан борч алывун артгъа салса яда ондан гечсе, шо адамны Аллагъ гъар якъгъа яйылагъан жагъаннемни ийисинден сакълажакъ» («Жамиуль агъадис ли Суюти») Шо саялы ярлы, кюю ёкъ адамгъа имканлыгъы болгъунча борч телевюн артгъа салмакъ иманлы ишлерден болур.

- Тырнакъларын къыркъса яда тюклерин гессе, намаз жувунгъаны бузула дегени тюзюм?

- Тырнакъларын къыркъыв, тюклерин гесив намаз жувунгъанын бузмай. Шапийи мазгъапгъа гёре намаз жувунгъаны дёрт гезикде бузула: аврат ерден гъава яда озге зат чыкъса; эсден тайгъанлыкъ: юху, эсден тайгъив, гъакъылдан тайгъывыв, эсирив ва ш.б.; эргиши къатынгишини яда къатынгиши эргишини 6-7 йыллыкъ чагъындан уллу адамланы гёнюне ачыкъ гёню булан тиймек. Шарият булан уйленмеге ярамайгъанлагъа (лап ювукъ къардашлагъа) тийген булан намаз жувунгъаны бузулмай.

- Мен бир аз акъча тапгъан эдим, шону озюме къоймагъа боламанымы?

- Шарият ихтияр бере, устевюне яхшы да гъисаплай тапгъан затны гётерип алмагъа, эгер де шону тапгъан гиши шариятгъа гёре этежек буса. Тапгъан акъчагъыз увакъ затлар буса, шоланы тас этген адам шолар саялы къайгъырмажакъ ва излеп айланмажакъ оылчевде буса - оланы озюме къоймагъа яра. Амма табылгъан

акъча аслам буса, шо гъакъда оланы тапгъан адам халкъ жыйылагъан ерлерде (базарлар, межитлер ва озге ерлер) билдирив этмеге борчлу. Гъалиги заманда буса телевидениени къолламагъа да бола. Билдиривню де гъар эрген ва ахшам этмеге тарыкъ, сонг жумада бир керен, сонг айда бир керен, шо кюйде йыл битгенче. Олай да табылгъан акъчаны ерли имамгъа тапшурмагъа да ярай, акъчаны есин ол излеп бойнуна алсын учун.

- Нечик ва къайсы заманда зуха намаз къылына?

- Бу соравгъа жавап бергенче инг башап Табарани етишдирген Пайхаммарны ﷺ бу сёлерин айтма яра: «Женетде «зуха» деп аты булангъы къапулар бар. Сорав алынагъан гюн Аллагъны атындан бир малайик булай деп чакъырыв этежек: «Гъей, зуха намазны яхшы кюйде къылмагъа къаст этген Аллагъны къуллары, сиз къайдасыз? Бу сизин къапуларыгъыз, гиригиз олардан Аллагъны рагъмулугъу булан!» Шо саялы Пайхаммарны ﷺ бу сюнне-

тине тийишли абурсуз янашмакъ тюз болмас. Шо нечик къылына дагъы? Ону къылмагъа бир четимлик де ёкъ. Эки ракаатлыкъ намаз къылмакъ таманлыкъ эте, алдында суннет зуха намазгъа деп негет де тутуп. Эки ракаат - лап аз болжалы, дёрт, алты, сегиз де этмеге ярай ракаатланы санавун, лап кёбю 12 ракаат. О къылынагъан заманыны гъакъында да атайыкъ. Гюн чыкъгъан сонг гюнеш ерден 3,5 метрге ювукъ гётерилген сонг зуха намазны къылмагъа ярайгъан заман санала. Тюш намазны заманы етишгенде буса, зуха намазны къылагъан заманы бите.

- Мени анам адамланы кёп къаргъай, шоланы арасында мени де. Шолай этмеге яраймы дагъы?

- Къаргъав Ислам дин булан гери урула ва уллу гюнагълардан санала. Аллагъны Элчиси ﷺ булай айтгъан: «Иманы бар адамны къаргъав - ону оылтюргенге тенг» («Жамиуль-ахадис», №18451). Пайхаммар ﷺ бу гюнагъны авурлугъун адам оылтюрюв булан тенглешдирген, шо буса нечик уллу иш экенни англама къыйын тюгюл. Башгъа гъадисде булай айтылгъан: «Къул башгъа биревню (яде нени) къаргъай буса, къаргъыш кёкге гётериле, тек кёк къапулар ябылып, ону озлерден ойтмеге къоймай. Сонг къаргъыш ерге къайтып геле, тек бу гезик ер къапулар ябылып, ону озюнден ойтмеге къоймай. Шо гъалда къар-

гъыш о-бу якъгъа гетмеге къарай, ер тапмагъанда шо кимге багъышлангъан буса, шогъар багъып бара, амма шо адам къаргъышгъа лайыкълы тюгюл буса, ону чыгъаргъан гишиге къайта» («Шуабуль-иман», №5162). Шо саялы сиз озюгюзню тюз кюйде юрюте бусагъыз, демек къаргъыш этдирердей иш этмеген бусагъыз, о сизге яманлыкъ этмеге болмас. Сонг да болагъан бары да иш Есибиз Аллагъны ихтиярына гёре болагъанны унутмагъа тюзмей. Инг башлап Аллагъу тала буюргъан ёл булан юрюмеге тарыкъ, шо заман къоркъмагъа себеп болмас ва бир зат да сизин учун къоркъунчу болмас, яшавугъуз да онгажакъ, Аллагъ буюрса. Шо гъакъда анагъыз булан да лакъыр этигиз, Ислам дин бу ишге нечик янашагъанын англатыгъыз.

Къайгъырышыв

«Ас-салам» газетни редакциясы Къоркъмаскъала юртну имамы Садрутдин гъажи Къазаватовгъа анасы гечингенликге байлаву терең кюйде къайгъырышагъанын билдире. Аллагъ ону гюнагъларындан гечсин, деп тилейбиз. Есибиз Аллагъ-

ны рагъмулусу болсун. Къардашларыны юреклерине Яратгъаныбыз сабурукъ ва чыдамлыкъ берсин. Гъар охувчубуз бир «Алгъам» ва уьч «Къулгъу» охуп, шологъа болагъан зувабын оылюню ругъуна тапшурмакъны тилейбиз.

- Къаркъараны устюне хна булан суратлар, язывлар этмеге яраймы? Шо намазгъа тиими?

- Биз билеген кюйде, хна булан къаркъараны устюне суратлар, язывлар этмеге ярай, неге тюгюл хнадан таба гёнге сув тие. Шолай болгъанда хна суратлар бар кюйде намаз жувунмагъа да, намаз къылмагъа да ярай. Къатынгиши эрде буса, ол эрини ихтиярына гёре, къоллары ва аякъ-

лары хна булан боямагъа бола. Къаркъараны боялгъан ерлерин шо къатынгиши янгъыз эрине ва магърам саналгъан къардашларына гёрсетмеге бола. Эгер де хна суратлар аврат деп саналагъан ерде этилген буса, озокъда, шологъа эринден къайры бирев де къарамагъа болмай. Эрге чыкъмагъан къызлагъа буса хна суратланы этмесе яхшы (карагъат) деп санала. Эргишилеге буса, булай суратлар этмеге гъарам.

- Къуръангъа тынглайгъанда башы ачыкъ гъалда тынгламагъа яраймы?

- Къуръангъа тынглайгъанда авратын япмакъ борч гъисапланмай. Амма къатынгиши буса башына явлукъ байламакъ, яхшы болур, деп санала.

Аявлу охувчулар, "Мобильный байлавукъ" деген рубрикабызгъа SMS-лер геле. Тюпде шоланы беребиз. Шолагъа сиз де язмагъа бола-сыз.

Бизин номерибиз:
8928-800-01-97

- Эки ай алда къатыным яш тапды ва ол гъали яшыбызны ичире. Ону сютюн ютсам, мен огъар сют къардаш болажакъманмы?

- Адам арада сют къардашлыкъ болмакъ учун бир нече шарт бол-

магъа тийишли. Шоланы бириси - сют ичген адамны оьмюр бою эки йылдан кёп болмамакъ (гъанапи мазгъапгъа гёре 2,5 йыл). Эгер де сорав береген адам эсли чагъында экенге гёре, оланы арасында сют къардашлыкъ болмагъа болмай.

Рузнама

Июнь

дни	Утрений	восх.	Обеден.	После-обеден.	Вечерн.	Ночной
1	02:00	04:11	11:49	15:53	19:24	20:54
2	01:59	04:11	11:49	15:53	19:24	20:54
4	01:57	04:10	11:50	15:54	19:26	20:56
6	01:55	04:09	11:50	15:54	19:27	20:57
8	01:54	04:09	11:51	15:55	19:29	20:59
10	01:52	04:08	11:51	15:55	19:30	20:00
12	01:51	04:08	11:51	15:56	19:31	21:01
14	01:51	04:08	11:52	15:57	19:32	21:02
16	01:50	04:08	11:52	15:57	19:33	21:03
18	01:50	04:08	11:53	15:58	19:33	21:03
20	01:50	04:08	11:53	15:58	19:34	21:04
22	01:50	04:09	11:53	15:59	19:34	21:04
24	01:51	04:09	11:54	15:59	19:34	21:04
26	01:52	04:10	11:54	15:59	19:35	21:05
28	01:53	04:11	11:55	16:00	19:35	21:05
30	01:55	04:12	11:55	16:00	19:34	21:04